Bediüzzaman’ın cihad yorumu

Bediüzzaman’ın cihad yorumunu şekillendiren ilk önemli faktör modern çağın bilim ve “medeniyet” çağı oluşuyla ilişkilidir.

O şöyle yazmaktadır:

“Zaman-ı sâlifde, yani galebe-i vahşet vaktinde âlemde hükümferma vahşetin mahsulü ve tedenni ve inkırazın mahkûmu olan kuvvet ve cebrin saltanatı idi… Tasallut-u medeniyetin zamanında âlemin hükümranı ilim ve marifettir.” 1

“Elbette nev’-i beşer, âhir vakitte ulûm ve fünûna dökülecektir. Bütün kuvvetini ilimden alacaktır. Hüküm ve kuvvet ise, ilmin eline geçecektir.”2

Her asrın bir gereği vardır.

Bu asır ilim asrı olduğu için Bediüzzaman hizmet metodu olarak ikna yolunun tercih edilmesi gerektiğini vurgulamıştır: “Medenilere galebe çalmak ikna iledir; söz anlamayan vahşiler gibi, icbar (zorlama) ile değildir. Biz muhabbet fedaileriyiz; husûmete vaktimiz yoktur.”3

“Manevî cihad” ve “Müsbet hareket” prensiplerini tam anlamıyla geliştirmesi, Kur’ân’ı “yegâne mürşid”i olarak alıp yalnız ona dayanmasıyla karakterize edilen Yeni Said döneminde gerçekleşmiştir. Bediüzzaman bu prensipleri hiçbir zaman bir manifesto şeklinde ortaya koymamış, daha ziyade şartlar gerektirdiğinde onları talebelerine açıklamıştır. Bu yüzden, şartlar değiştiğinde ve Bediüzzaman’ın otuz üç yıllık sürgün ve esareti hafiflediğinde, bu cihadın yavaş yavaş inkişaf ettiğini görürüz.

Üçüncü Said’in genişlemiş manevî cihad menzili içerisinde yer almış bulunan daha ileri bir husus, gençliğinde de bu uğurda çalışmış olduğu İslâm birliğidir. Bağdad Paktı’nı desteklemesi bu sebeptendir. Amerika’yı ise “din lehinde ciddî çalışan” bir devlet olarak görmüş ve bu temele dayalı bir biçimde onunla samimî ve dostâne münasebetler kurulabileceği görüşünü serdetmiştir. 4

Aslında, CENTO’nun kurulması üzerine cumhurbaşkanı ve başbakana gönderdiği mektubundan, Bediüzzaman’ın yalnız Müslüman halklar arasında değil, Batı ve İslâm arasında da barışın ve uzlaşmanın din, ilim ve marifet temelinde ele alınması gerektiğini düşündüğü anlaşılır. 5

Bediüzzaman her şeyden önce asayişin muhafızlarının başında gelen bir vatan evlâdıydı. Asayişi muhafaza eden; yani teröre meydan vermeyen öğretilerini “Müsbet Hareket” öğretisiyle perçinlemiştir. “Said Nursî menfi harekete katiyen izin

vermemişti, dahilde katiyen kılıç çekilemeyeceğini ve onların aleyhinde bulunulmayacağını ifade etmişti.

Hatta ben bir hadiste gördüm: ‘Başınızda bulunanlar eğer dünyevî umurunuzu tedvir ediyor ve dinî faaliyetinize ilişmiyorsa onlara karşı gelmeyin. Velev ki, başınızdaki karabacaklı bir Habeşli bile olsa.’ Nitekim Üstad, 31 Mart ve Şeyh Said olayında da menfî bir tavır takınmamıştı.6

Bediüzzaman’ın talebelerine verdiği en son derste üzerinde durduğu hususların birincisi, yine “müsbet hareket etmek”tir. Hem İslâm coğrafyası içinde, hem de dışında Cihadın “manevî cihad” olarak yorumlanması, insanlar arası ilişkilerde ikna ve inandığını doğru olarak temsil etmenin bu yoruma temel oluşturduğu düşünüldüğünde, “kendini savunma” durumu hariç olmak üzere maddî cihadın günümüzde geçerliliğini yitirdiğinin kabulü, müsbet hareket anlayışının moral zeminini oluşturmaktadır. Bunun tabiî bir sonucu olarak, suçların şahsiliğinden hareketle, cezaların da şahsiliğinin sağlanması için, “asayişi” ihlâl eden ve hak kaybına sebep olan durumlar, “müsbet hareket” anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Birkaç caninin yüzünden masumların zarara sokulmaması gerektiği hususunu tekrarlamıştır. Bir suç varsa suçu işleyene has kılar ve genellemez. Bir mâsumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir fert dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenâb-ı Hakk’ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez.

Bediüzzaman, şiddete karşıdır ancak fikirlerin çarpışması sonucunda hakikatler çıkacağına inandığı için daima fikirlerin çarpışmasından yana olmuştur. Namık Kemal’e ait olduğu söylenen “Bârika-i hakikat müsâdeme-i efkârdan çıkar” yani “fikirlerin çarpışmasından hakikat kıvılcımları çıkar” sözüne büyük önem vermiştir. Fikrine güvenmeyen kişilerin şiddete başvuracağını söylemiş, fikirlerine güvendiği için gücünü şiddetten ve kargaşadan değil, emniyet ve asayişten almıştır.

Bediüzzaman Hazretleri, iman dersiyle herkesin kafasında bir manevî yasakçıyı bırakıyor ve Risale-i Nur Talebelerini “asayişin muhafızları” olarak tarif ediyor.

Risale-i Nur, imanı olmayanları imana, imanı olanları tahkiki imana, tahkiki imanı olanları da imanın yüksek mertebelerine kavuşturuyor. Böylece anlayarak ve kabul ederek okuyan okuyucularını küfür ve inkâr Cehenneminden, cehalet karanlığından, taklit hastalığından, ateizm ve satanizm belâsından, anarşi ve terör lânetinden, kötü alışkanlıklar tuzağından, bölücülük ve ayrımcılık fitnesinden ve bunlara alet olmaktan kurtarıyor; okuyucusunu Allah’a kulluktaki sultanlığa çıkartıyor.

Yusuf Ali Akbaş

Dipnotlar:
1- Âsâr-ı Bedi’iye, 351-2; Divan-ı Harb-i Örfî.
2- Bediüzzaman Said Nursî, Sözler.
3- Nursî, Hutbe-i Şâmiye, s. 92.
4- Emirdağ Lâhikası, II, 24.
5- Emirdağ Lahikası, II, 178.
6- Son Şahitler, c.3, s. 236–237.